

Celem tego projektu jest określenie, scharakteryzowanie i kontekstualizacja naczyń ceramicznych produkowanych na przestrzeni trzech tysięcy lat w jednym z niewielu nieprzerwanie zamieszkałych najstarszych miast świata – Tyrze (dzisiejszy Liban) – jednym z głównych ośrodków gospodarczych starożytności. Analizie zostanie poddany materiał ceramiczny od najwcześniejszych śladów osadnictwa we wczesnej epoce brązu do okresu bizantyjskiego (trzecie tysiąclecie p.n.e. do VI wieku n.e.). Dwa obszary archeologiczne obejmują wszystkie okresy starożytnego Tyru: nekropolia z epoki żelaza al-Bass i Akropol. Oba badane są w ramach międzynarodowego projektu archeologicznego rozwijanego w Tyrze od 1997 r. pod kierunkiem prof. M.E. Aubeta (Katedra Prehistorii Uniwersytetu Pompeu Fabra w Barcelonie, Hiszpania), dr A. Badawiego (Generalna Dyrekcja Starożytności Libanu) i dr. F.J. Núñeza (adiunkt i kierownik Zakładu Studiów Lewantyńskich w Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego). Badania zostały sfinansowane przez hiszpańskie Ministerstwo Nauki, Fundację Pallarq, a od 2021 r. przez Uniwersytet Warszawski.

Projekt prezentuje nowe podejście do analizy produkcji ceramicznej w Lewancie, ponieważ obejmuje cały okres starożytności, a nie tylko wybrany podokres. Produkcja ceramiczna, od samego początku swojego istnienia, jest procesem złożonym, ale jednocześnie ciągłym, który rozwija się liniowo przez cały czas jego trwania. Jego złożoność jest więc sumą wcześniejszych doświadczeń, modyfikowaną przez zmieniające się czynniki społeczne, ekonomiczne i polityczne.

Repertuar ceramiki uzyskany dzięki badaniom wykopaliskowym w Tyrze obejmuje konteksty domowe, rytualne i funeralne. Będzie on analizowany w oparciu o holistyczną koncepcję "procesu ceramicznego" lub "ekologii ceramicznej", która obejmuje wszystkie etapy, od wydobycia surowca (gliny) do wyrobu naczyń w warsztatach, skąd trafiały one do dystrybucji i używane były w życiu codziennym, obrzędach rytualnych oraz w działalności przemysłowej.

Projekt ten będzie realizowany przez trzy lata przez międzynarodowy zespół specjalistów (ceramologów, archeometrów oraz analityka) i będzie składał się z trzech podstawowych etapów: (1) wyboru próbek ceramicznych w Tyrze, (2) ich charakterystyki chemicznej, petrograficznej i mineralogicznej, oraz (3) ich analizy typologicznej i społeczno-ekonomicznej. Wszystkie te podejścia będą rozwijane zarówno z perspektywy synchronicznej, jak i diachronicznej.

Zasadnicze znaczenie w tej analizie będzie miała identyfikacja i charakterystyka tyryjskich wyrobów ceramicznych, która musi opierać się na synchronicznej i diachronicznej identyfikacji i charakterystyce (1) ich masy ceramicznej (pasta, *fabric*) i czerepów (gotowych naczyń, *wares*), (2) ich dystrybucji wśród konkretnych form i typów naczyń oraz (3) społeczno-ekonomicznym wymiarze tej produkcji, wynikającym z wymagań rynku dla danych towarów.

Rezultatem będzie nowe i całościowe spojrzenie na jedno z głównych przedsięwzięć gospodarczych Tyru, które było ukierunkowane na zaspokojenie popytu wynikającego z potrzeb i przyzwyczajęń społeczeństwa oraz wymagań sektora produkcyjnego. Biorąc te czynniki za punkt odniesienia, projekt ten poszerzy i usystematyzuje naszą wiedzę, w szczególności, na temat technicznych, typologicznych, społecznych i ekonomicznych aspektów produkcji ceramiki tyryjskiej: (1) pozwoli prześledzić ewolucję produkcji ceramicznej w Tyrze, (2) umożliwi precyzyjne zdefiniowanie mas ceramicznych i ich użycia wśród różnych form i typów naczyń; dostarczy dowody na temat: (3) relacji między masą ceramiczną, typem i wyrobem z perspektywy synchronicznej i diachronicznej; (4) relacji między masą ceramiczną, naczyniem, jego funkcją i kontekstem użytkowania; (5) dokładniejszej wiedzy na temat sieci handlowej Tyru, a zwłaszcza dynamiki ekspansji handlowej Fenicjan do zachodniej części Morza Śródziemnego, poprzez stworzenie technologicznej i typologicznej bazy referencyjnej dla fenickich produkcji ceramicznych za granicą; (6) wyniki zostaną skontrastowane z danymi uzyskanymi w innych regionach Lewantu; (7) docelowo będzie możliwe zastosowanie tej metodologii do ceramiki z innych miejsc w środkowym Lewancie, aby uzyskać pełny obraz produkcji naczyń w starożytności w tym regionie.

Upowszechnianie wyników tego projektu będzie obejmowało cztery podstawowe środki: tom monograficzny, kilka artykułów w specjalistycznych czasopismach naukowych, prezentacje na międzynarodowych kongresach oraz utworzenie strony internetowej, na której będą prezentowane w otwartym dostępie procesy analityczne przeprowadzone w ramach projektu.